

UNIA ENERGETYCZNA CZYLI NARZĘDZIE WSPIERAJĄCE RENESANS EUROPEJSKIEGO PRZEMYSŁU

Skomplikowana sytuacja europejskiego sektora energetycznego jest wynikiem wielu lat traktowania energetyki jako sfery wyłącznie w gestii poszczególnych państw. W połączeniu z równolegle prowadzoną polityką klimatyczną na poziomie UE, powstało regulacyjne zapętlenie, które trudno będzie rozwikłać: wspólnotowe cele klimatyczne tworzą ramy dla celów krajowych polityk energetycznych, co mechanicznie nadaje prymat tym pierwszym, kosztem cen energii w państwach UE. Jednocześnie obecna struktura europejskiego sektora energetycznego nadal w dużej mierze odzwierciedla podziały sprzed 2004 roku, gdy duża grupa państw postkomunistycznych, przez długie lata zależnych od b. ZSRR, dołączyła do Unii.

Zgłoszona przez Polskę idea Europejskiej Unii Energetycznej (EUE), którą w lutym 2015 roku Komisja Europejska rozpisła na propozycje konkretnych celów i działań, ma szansę włączyć energetykę w proces europejskiej integracji oraz wykorzystać ten strategiczny sektor do poprawy konkurencyjności europejskiej gospodarki. Współczesna unijna polityka energetyczna i klimatyczna należą do najważniejszych warunków zrównoważonego (długofalowego) rozwoju, ale nie stanowią jego siły napędowej. Co więcej, uparte dążenie do osiągnięcia ambitnych celów w obszarze ochrony klimatu przy pełnym poszanowaniu wyśrubowanych norm ochrony środowiska doprowadziło do utraty konkurencyjności przez europejską gospodarkę i stało się zagrożeniem dla strategii zrównoważonego rozwoju. Nie można bowiem mówić o zrównoważonym rozwoju w gospodarce, która od wielu lat rośnie wolniej niż jej otoczenie.

Co należy zrobić, by gospodarka Unii Europejskiej powróciła na ścieżkę zrównoważonego rozwoju?

Europejski Kongres Finansowy 2015 rekomenduje następujące działania:

1. **Priorytetem polityki gospodarczej Unii Europejskiej musi się stać odzyskanie konkurencyjności przez gospodarkę europejską i renesans europejskiego przemysłu.** Realizacja tego celu nie powinna jednak nastąpić kosztem pogorszenia pozostałych warunków zrównoważonego rozwoju, jakimi są bezpieczeństwo energetyczne i poszanowanie środowiska naturalnego oraz klimatu.
2. **Idea unii energetycznej**, zgłoszona przez Polskę i rozwinięta przez Komisję Europejską, jest projektem o dużym potencjale rozwojowym i integracyjnym, dlatego **powinno się ją wykorzystać jako następny, po traktacie lizbońskim, filar europejskiej integracji.** Z tego względu powinna zostać odważnie zaprojektowana i rozważnie wdrożona.
3. **Jądem Europejskiej Unii Energetycznej docelowo powinien być jeden wspólny system energetyczny**, który składałby się z jednego wspólnego rynku, jednego regulatora, jednego mechanizmu kompensującego oraz jednej ceny uprawnień do emisji i był **wyposażony w mechanizmy wzajemnych gwarancji bezpieczeństwa** na wypadek ekstremalnych zaburzeń zewnętrznych.

Jeden wspólny system energetyczny dla całej Europy będzie istotnie tańszy w budowie i w działaniu niż system składający się z powiązanych i współpracujących ze sobą systemów krajowych, powielających zainstalowane moce, konkurujących ze sobą kosztami wytworzonej energii, stosujących własne mechanizmy kompensujące oraz gromadzących własne rezerwy na wypadek przerw w ciągłości dostaw. Uwolniony w ramach wspólnego zintegrowanego systemu potencjał efektywności energetycznej, w postaci istotnie niższego kosztu wytworzenia i dostarczenia energii potrzebnej użytkownikom końcowym, stanie się poważnym źródłem przewag konkurencyjnych, których obecnie tak bardzo Europie brakuje.

4. Obszarem o dużym potencjale korzyści dla ochrony klimatu oraz konkurencyjności europejskiej gospodarki jest racjonalne wykorzystanie unijnych zasobów energii pierwotnej. W tym celu **Unia Europejska powinna wprowadzić jednolite zasady wykorzystywania zasobów energii pierwotnej, zarówno pochodzącej z paliw kopalnych, jak i z odnawialnych źródeł energii**. W procesie dekarbonizacji chodzi o to, by skutecznie ograniczać emisję dwutlenku węgla do atmosfery, a docelowo jej zaprzestać. W długiej perspektywie także paliwa kopalne mogą spełnić to kryterium pod warunkiem, że nie zostaną już dzisiaj arbitralnie wykluczone z programów badań i innowacji.

Zgodnie z dzisiejszym stanem wiedzy, w 2040 roku węgiel będzie wciąż zaspokajał ¼ globalnego popytu na energię. W przypadku energii elektrycznej będzie to 30%. Zatem do tego czasu nie tylko nie uda się wyeliminować węgla z globalnego miks energetycznego, ale jego udział pozostanie istotny. Z tego względu należy intensywnie inwestować w poszukiwanie efektywnej dekarbonizacji w obszarze wykorzystania węgla – gdyż jest to najbardziej dostępne pierwotne źródło energii – nie rezygnując jednak z poszukiwania innowacji w innych obszarach. Największymi konsumentami węgla będą Chiny i Indie. Jeśli powstaną innowacyjne technologie wykorzystania węgla, kraje te będą ich odbiorcami, jak to ma miejsce obecnie w przypadku OZE, i u siebie zredukują emisję dwutlenku węgla do atmosfery z korzyścią dla klimatu.

5. **Ważne jest przejście z obecnego systemu wspierania rozwoju technologii w sposób selektywny (wiatr – tak, węgiel – nie, atom – tu tak, a tam nie itd.) na wsparcie technologicznie neutralne**. W procesie kreowania innowacji Komisja Europejska powinna zająć pozycję lidera, na którym spoczywa misja wytyczenia kierunku rozwoju poprzez zidentyfikowanie głównych wyzwań oraz opracowanie wizji europejskiej gospodarki przyszłości. Taką wizją jest np. zintegrowana energetycznie gospodarka Europy, do której doprowadzi nas Europejska Unia Energetyczna. Rolą Komisji Europejskiej jest też wyasygnowanie adekwatnych kwot z budżetu, które poprzez programy badań narodowych, koordynowanych przez zespoły niezależnych ekspertów, zostaną zainwestowane w poszukiwanie rozwiązań realizujących wizję gospodarki przyszłości.
6. **Już na początku budowy Europejskiej Unii Energetycznej priorytetem powinno się stać przełamanie obaw krajów członkowskich o własne bezpieczeństwo energetyczne. Służyć temu mogą konkretne działania będące przejawem solidarności energetycznej i budujące wzajemne zaufanie**. Z perspektywy krajów Europy Środkowej i Wschodniej, płacących wyższe ceny za gaz ziemny tylko z tego powodu, że są nadal uzależnione od jednego dostawcy, przejawem takiej solidarności będzie gotowość innych krajów członkowskich do aktywnego przeciwstawienia się polityce dyskryminacji cenowej, stosowanej przez wschodniego dostawcę gazu. Z perspektywy krajów Europy Zachodniej, przejawem solidarności energetycznej będzie gotowość do zwiększenia limitów transgranicznego handlu energią elektryczną.
7. **Ważnym czynnikiem sprzyjającym budowie wzajemnego zaufania jest uznanie prawa krajów członkowskich do wypracowania własnych strategii dojścia do wizji zjednoczonej energetycznie Europy w uzgodnionym terminie**. Istotnym argumentem przemawiającym za takim podejściem są występujące obecnie w poszczególnych krajach różnice w emisyjności miksów energetycznych, których przy aktualnie znanych technologiach nie da się usunąć bez poniesienia istotnych kosztów społeczno-gospodarczych (utrata konkurencyjności, utrata miejsc pracy). Dlatego ważne jest, by w procesie budowy zintegrowanego sektora energii w Europie uwzględniać różnice w kosztach dostosowań i odpowiednio je adresować w ramach mechanizmów kompensujących.
8. **Polska powinna się aktywnie włączyć w proces tworzenia Europejskiej Unii Energetycznej, ponieważ pozostawienie tego procesu jego własnemu biegowi byłoby dla nas nie tylko kosztowne, ale i groźne**. W naszej części Europy jest bardzo mało miejsca na samodzielne działania w tak zglobalizowanym

sektorze jak energia. Polska sama, jak każdy inny kraj w Europie, nie sprosta współczesnym wyzwaniom i konkurencji ze strony wielkich gospodarek, takich jak USA czy Chiny, a także zagrożeniu, które tworzy Rosja. Polska, jako inicjator Europejskiej Unii Energetycznej, nie tylko powinna wspierać ten projekt, ale przede wszystkim odegrać w nim aktywną rolę – dysponujemy bardzo unikatowym miksem energetycznym, z czym wiążą się problemy, których nikt za nas i dla nas nie rozwiąże. Problemem Polski na forum Unii Europejskiej nie jest to, że mamy własne, odrębne zdanie na temat tempa dekarbonizacji (wynikające ze specyfiki posiadanego miksu energetycznego, którego zmiana wymaga czasu), lecz to, że nie przedstawiamy długofalowej strategii rozwiązania naszego gordyjskiego (węglowego) węzła.

9. Rozwiązań służących dekarbonizacji polskiej gospodarki należy poszukiwać w obszarze nowych technologii, związanych z coraz czystszy wykorzystaniem węgla. W tym celu **należy jak najszybciej opracować długofalową, strategiczną wizję rozwoju polskiej gospodarki, która wpisywałaby się w perspektywę zintegrowanej energetycznie Europy, wykorzystującej potencjał własnych zasobów naturalnych, w tym leżącego na naszym terytorium węgla. W ślad za tym powinny pójść znaczące nakłady na badania i innowacje.** Odpowiednio ukierunkowane, interdyscyplinarne badania (podstawowe, stosowane i wdrożeniowe) powinny być realizowane przez wyspecjalizowane ośrodki, koordynujące współpracę nauki z przemysłem. Węgiel i jego innowacyjne wykorzystanie to duża szansa dla Polski. Szansa budowy gospodarki innowacyjnej, szansa wykorzystania zasobów węgla, droga wyjścia na forum międzynarodowym z energetycznego impasu oraz możliwość pobudzenia rozwoju Śląska, ważnego regionu Europy i Polski, dla którego nikt dzisiaj nie ma konstruktywnej propozycji.